

En ny lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal

Bilaga till Svenska Kennelklubbens
remissvar över SOU 2020:51

**SVENSKA
KENNELKLUBBEN**
HUNDÄGARNAS RIKSORGANISATION

Svenska Kennelklubben (SKK) lämnar i den här bilagan alternativa skisser på lagtext och kortare kommentarer över utvalda bestämmelser i det förslag till lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal som utredningen har lämnat.

Vi hyser stort förtroende för att lagstiftaren förstår och adresserar de problem vi tagit upp i vårt remissvar. De är av mycket stor vikt för SKK och dess medlemmar, inte minst våra uppfödare.

I den här bilagan berör vi, utöver vad vi tagit upp i remissvaret, även vissa andra bestämmelser som är av vikt för en sund och rättvis marknad vad avser köp av hundar. Bilagan kan ses som ett komplement till de förslag till alternativ lagtext som finns i utredningens bilaga 5.

1 kap. 8 § - Köp av levande djur bör helt undantas från lagens tillämpningsområde

I utredningen har skisser till alternativa lagtextlösningar avseende försäljningen av levande djur tagits med i bilaga 5. På s. 374-375 föreslår utredaren en reglering som skulle innebära att köp av dyrare levande djur helt undantas från lagens tillämpningsområde. SKK anser att bestämmelsen ska föras in i den nya lagstiftningen.

Huruvida köplagens regler ska vara tillämpliga vid köp av hundar är ingen enkel fråga för SKK. SKKs uppfödare är genom interna regelverk bundna att använda standardavtal med av SKK fastställt innehåll vid överlåtelse av hundar. Om vi endast ser till vår verksamhet skulle ett undantag från konsumentskyddets regler vara odelat positivt. Det skulle innebära en möjlighet att reglera förutsättningarna vid de försäljningar av hundar som sker inom organisationen på balanserat sätt, något annat skulle inte vara möjligt då SKKs medlemmar är såväl köpare som säljare.

En sådan förändring skulle dock även innebära att den försäljning som sker utanför SKK-organisationen riskerar att balanseras till säljarens fördel. Det skulle dels innebära en orimlig situation för köparen (som mycket väl kan vara medlem i SKK) och dels kunna leda till att SKKs uppfödare får en konkurrensnackdel gentemot säljare utanför SKK-organisationen.

Sammantaget anser dock SKK att det skulle vara bättre för SKKs medlemmar att försäljningar av dyrare levande djur helt undantas från konsumentskyddets område, åtminstone utifrån det förslag till lagstiftning som presenteras i utredningen.

4 kap. 4 § - Förändring av felbegreppet avseende dyrare levande djur

SKK föreslår att en punkt kan läggas till bestämmelsen:

Vid köp av ett levande djur där priset överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken ska varan inte anses felaktig om den avviker från vad som föreskrivs i 1, 2 eller 3 §§ och säljaren visar att avvikelserna beror på omständigheter som han eller hon inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Det finns en naturligt inneboende risk med att födas, växa och leva, som tyvärr även gäller hundar. Defekter och sjukdomar kan uppstå till synes utan förklaring. Risker torde vara uppenbara för alla, inklusive den som köper en hund, eftersom den finns även för människor.

SKK menar att det är orimligt att risken för det oförutsägbara i hundens tillblivande och utveckling ska bäras av säljaren under de första tre åren av hundens liv.

Vi har, för att utjämna ansvaret för risken, som huvudspår föreslagit en begränsning av det ekonomiska ansvaret för påföljderna i lagen, men samma effekt skulle kunna uppnås genom en justering av felbegreppet. Ovanstående förslag är en grov skiss som utgår från 5 kap. 13 §.

Ansvaret förefaller dessutom omfatta det som inte innebär kliniska besvär vid tidpunkten för reklamationen, men som bedöms komma att göra det vid senare tillfälle.

Utredaren anför på s. 203 att det saknas praxis från Högsta domstolen som visar att endast en avvikelse på exempelvis röntgenbilder ska kunna utgöra ett fel i köprättslig mening om djuret inte uppvisar kliniska symptom. SKKs uppfödare har dock stött på motsatt bedömning. Fallet rörde den kliniskt opåverkade schäfern "Rex" som via röntgen konstaterats löpa risk för att utveckla höftledsdysplasi. Föräldradsjuren led inte av den aktuella åkomman. Göta hovrätt bedömde att köparen hade rätt till prisavdrag och uttryckte i det fallet att:

*"[...] Rexs arvsanlag för höftledsdysplasi och risken för kliniska besvär på grund av det skulle ha inverkat på hundens värde vid tidpunkten för avlämnandet"*¹

Säljaren överklagade men erhöll inte prövningstillstånd från Högsta domstolen, utredarens påstående om att praxis från överrätt saknas förefaller därmed närmast utgöra ett moment 22.

SKK vill i det här sammanhanget varna för risken att domstolarna fortsätter tillämpa praxis från en tid då möjligheterna till diagnostik var mycket begränsade jämfört med idag. Sker ingen förändring ser SKK att säljare kan riskera ansvara för anlag som upptäcks vid exempelvis DNA-tester och som inte resulterat i kliniska besvär för varken hunden eller dess föräldradjur.

Utredaren har vidare anfört att det framstår som särskilt svårt att utarbeta ett eget felbegrepp för levande djur som tar om hand de problem som uppstår på grund av förekomsten "frö till fel" (s. 212). SKK delar den uppfattningen, men kan inte se att det skulle vara omöjligt. En princip för ett sådant felbegrepp måste vara att säljaren har bevisbördan för att felet inte skäligen kunde ha undvikits.

Vi ser dock att en förändring av felbegreppet enligt vårt förslag skulle kunna verka processdrivande då domstolarna då skulle ha att bedöma vilka hinder som ligger utanför säljarens kontroll och vilka följder en säljare inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. När det gäller hundvalpar skulle det röra sig om vilka försiktighetsåtgärder som är rimliga i avelsarbetet. Bedömningarna skulle förvisso i vissa fall bli tekniska och komplicerade, men viss vägledning borde vara möjlig att få ifrån djurskyddslagstiftningen och dess praxis.

SKK ser även att bestämmelsen skulle vara svårare för säljaren att hänvisa till om denne inte är densamme som uppfödaren. Den omständigheten riskerar dock inte att i dessa fall sätta köpare eller säljare i ett sämre läge jämfört med nuvarande felbegrepp.

¹ Se Göta hovrätt, FT 2749-12, citerat är hämtat från domskälen på s. 3. Hovrätten hänvisade i domen till NJA 1989 s. 156 som rörde en valp som vid ung ålder uppvisat kliniska besvär och dessutom hade dysplastiska föräldradjur.

4 kap. 11 § Undersökningsplikt

Utredaren har föreslagit införandet av en undersökningsplikt för levande djur. De hundar som säljs av SKKs uppfödare är besiktade av veterinär inom sju dagar före köpet. För att undersökningsplikten ska få någon betydelse krävs därmed antingen att köparen företar en mer noggrann besiktning än veterinären, eller att köparen borde ha upptäckt ett fel som veterinären inte upptäckt.

Utifrån ovan omständigheter har SKK svårt att se att utredarens förslag skulle innebära någon förändring av rättsläget för de köp som genomförs inom ramen för vår organisation, men vi motsätter oss inte den förändrade regleringen.

4 kap. 13 § - Presumtionsregeln

SKK är, som angivits i remissvaret, mycket positivt inställt till det undantag från presumtionsregeln som utredaren föreslår för levande djur.

Hundar är omöjliga att undersöka och besikta på samma sätt som varor i allmänhet, presumtionsregeln orsakar därför betydande problem och orättvisor idag. Många sjukdomar som hundar kan ådra sig beror på okända orsaker, eller uppstår till följd av arv och miljö i samverkan. Så kan exempelvis vara fallet med allergier, ledsjukdomar eller mag- och tarmproblem. Med nu gällande lagstiftning blir alla avvikelser som uppstår inom sex månader efter försäljningen och där orsakerna är oklara eller okända säljarens ansvar.

Utredaren anför att säljaren har en viss bevislättning för att bryta presumptionen, det bör vara tillräckligt att visa att felet sannolikt inte fanns vid överlåtelsen (s. 209).

SKK kan konstatera att oavsett bevislättning så har hunden i de flesta fall varit i köparens besittning en inte obetydlig tid när reklamation sker. Köparens hantering av hunden kan ha alltifrån mycket stor, till mycket liten påverkan för utvecklingen av till exempel ledsjukdomar eller mag- och tarmproblem. Det är många gånger svårt eller omöjligt för veterinärer att göra en klinisk bedömning av orsaken till att en hund uppvisar symptom. Hunden kan inte själv berätta och ägaren kan ha ett intresse av att inte själv ta på sig skulden och därigenom kostnaden för problemen. Det är därför mycket svårt för säljaren att ens göra sannolikt att felet beror på köparens hantering av hunden.

Mot bakgrund av ovan vill SKK ytterligare understryka vikten av att presumtionsregeln åtminstone görs dispositiv i den kommande lagstiftningen.

5 kap. 3 § - Säljarens ansvarsperiod

Sverige har redan sedan tidigare valt att ha en längre ansvarstid än nuvarande direktiv kräver. SKK kan godta att ansvarstiden förblir tre år om säljarens ansvar begränsas ekonomiskt, eller om ett alternativt felbegrepp införs.

Om så inte sker anser SKK att det är nödvändigt att för levande djur använda sig av minimikravet som enligt direktivet är två år. Att det inte sker reklamationer och yrkanden av fel under det tredje året efter försäljningen är fel, även vid denna tidpunkt sker reklamationer och fel avhjälpas.²

Det är således rimligt att säljarens ansvar för bristande avtalsenlighet bestäms till två år för levande djur, om inte lagstiftaren väljer att begränsa säljarens ansvar på annat sätt.

² Se exempelvis rättsfallet avseende schäferhunden Rex, Göta hovrätt FT 2749-12.

5 kap. 6 § 3 st. och 8 § - Transporter i samband med avhjälpande och omleverans

Den föreslagna bestämmelsen i 5 kap. 6 § 3 st. är förvisso identisk med nuvarande lagstiftning. SKK noterar dock att EU-direktivet (2019/771) innehåller en ny regel som innebär att säljaren endast ska hålla varan tillgänglig i samband med avhjälpande och omleverans.

När det gäller varor som relativt enkelt kan transporteras via post eller speditör är bestämmelsen rimlig och avsikten med den lätt att förstå. För hundar är dock sedvanliga transportmöjligheter inte ett alternativ.

SKK ser en risk för att framtida praxis, i linje med direktivtexten, kommer innebära att säljaren i praktiken tvingas att göra personliga hembesök hos köparen för att avhjälpande ska kunna ske. Alternativet är att träffa en överenskommelse med köparen om att denne uppsöker veterinär, varvid säljaren skulle förlora sin rådighet över ett potentiellt mycket kostsamt avhjälpande.

Tillgången på hundvalpar varierar geografiskt, köparen söker oftast efter en hund av viss ras och säljaren föder normalt upp en hundras. Det innebär att köpare ofta reser långa avstånd för att hämta sin hundvalp.

Som vi beskrivit i vårt remissyttrande befarar SKK att en tillämpning av direktivets bestämmelse riskerar påverka marknaden för sällskaphundar negativt.

Om avståndet till en köpare blir ett problem för säljaren innebär det dels en risk för att det blir svårare att köpa hund då utbudet minskar eller helt försvinner i delar av landet. Dessutom riskerar marknaden krympa som helhet om säljare får svårt att hitta närboende köpare till sina valpar.

5 kap. 7 § - Förtydligande av formerna för omleverans

Omliverans är en komplex fråga när det gäller sällskaphundar. Köparen är av förståeliga skäl sällan intresserad av att få sin hund ersatt med en annan individ, oavsett hur lika de två är. Även här skiljer sig levande djur från andra varor för vilka situationen inte sällan är den motsatta – köparen vill gärna ha en ny vara.

Utredaren har angivit att säljaren redan enligt gällande rätt bör ha rätt att företa omleverans i den mån ett likvärdigt djur finns att tillgå (s. 212). Med tanke på att bedömningen av vad som kan anses utgöra väsentliga olägenheter ska ske med utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet³, betraktar SKK påståendet med viss skepsis.

Det saknas i dagsläget vägledande praxis i frågan om vad som kan anses vara en väsentlig olägenhet för köparen i samband med omleverans. I förarbetena till konsumentköplagen diskuteras förvisso frågan mycket kortfattat varvid konstateras att köparen ska kunna finna sig i ett visst besvär i samband med att varan byts ut, så länge det inte är fråga om väsentliga olägenheter.⁴

Utifrån det underlag som finns för bedömningen av vad som ska anses vara en väsentlig olägenhet menar SKK att det finns en uppenbar risk att säljaren i sammanhanget tvingas bära det ekonomiska ansvaret för det affektionsvärde hunden har för köparen. Särskilt mot bakgrund av att Högsta domstolen i skadeståndsrättsliga sammanhang konstaterat att hundar inte är vilken egendom som helst.⁵

I bilaga 5 finns ett förslag till alternativ lagtext för 5 kap. 7 § där det särskilt anges att omleverans inte ska anses utgöra en väsentlig olägenhet för köparen om ett levande djur ersätts med ett annat som är i huvudsak likvärdigt.

³ Herre, Konsumentköplagen – en kommentar, s. 303 som hänvisar till ARN 1999 ref. 34.

⁴ Prop. 1989/90:89, s. 120

⁵ Se NJA 2001 s. 651 I och II

SKK anser förvisso den alternativa skrivningen vara ett steg i rätt riktning, men anser att den måste kompletteras med tydliga uttalanden i förarbetena rörande såväl hur likvärdigheten ska bedömas som tiden säljaren har på sig för att företa omleverans.

Mot bakgrund av det stora antal hundraser som finns idag och den i vissa fall relativt knappa tillgången på valpar av viss ras är det i praktiken nästintill omöjligt att leverera en objektivt likvärdig hund. Det förutsätter att en hund av samma kön, ålder och ras går att finna vid tidpunkten för omleverans. Däremot kan uppfödaren mycket väl tänkas ha möjlighet att företa omleverans av en yngre eller äldre hund av samma ras, eller en hund i samma ålder om köparen kan tänka sig att avvakta omleverans en tid.

Möjligheten för säljaren att företa omleverans blir särskilt viktig om lagstiftaren väljer att inte införa någon begränsning av säljarens ekonomiska ansvar.

5 kap. 11 § - Ändrad bevisbörda vid hävning

Enligt konsumentköplagen har köparen endast rätt att häva köpet om felet är av väsentlig betydelse för honom eller henne. I den nya lagen föreslås i stället att köparen inte får häva köpet om säljaren visar att felet är ringa. Enligt utredaren ska ändringen inte innebära någon ändring i sak avseende hur allvarligt ett fel måste vara för att ge rätt till hävning.

SKK befarar att en förändring i enlighet med vad utredaren föreslår kommer att vara processdrivande då bevisbördan flyttas från den ena parten till den andra.

5 kap. 15 § - Begränsning av säljarens ansvar för påföljder

SKK föreslår att en § 15 läggs till i kap. 5 med följande lydelse:

Vid köp av ett levande djur där priset överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken kan säljarens ansvar för avhjälpande och skadestånd tillsammans högst uppgå till ett belopp motsvarande köpesummans storlek, förutsatt att säljaren inte agerat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Kommentar

Sällskapsdjur är unika för såväl köpare som säljare. Det finns mycket få eller inga andra produkter där en köpare anser att en vara som är värd 10 000 kronor bör repareras för det femdubbla.

De uppfödare som är anslutna till SKK bedriver i huvudsak sin uppfödning verksamhet som hobby, 70 % av uppfödarna producerar ungefär en valpkull vartannat år. Vinsten som genereras från uppfödning verksamheten är i det närmaste obefintlig, eller åtminstone mycket blygsam.

I ett mål från Uppsala tingsrätt från 2015 anför domstolen följande:

”Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2001 s. 65 I och II uttalat att när det gäller att bestämma skadestånd i anledning av skada på ett sällskapsdjur kan detta i allmänhet inte betraktas som vilken sak som helst och att det därför får anses rimligt att ägaren söker vård för djuret även om kostnaden härför kan beräknas komma att överstiga djurets ekonomiska värde. Det förutsätts vidare att de vidtagna vårdåtgärderna inte är medicinskt ogrundade och att utgifterna inte överstiger de kostnader som en hundägare rimligen kan beräknas vara beredd att ta på sig under de omständigheter som förelåg.

Tingsrätten anser att de principer om skadeståndsskyldighetens omfattning vid skada på sällskapsdjur som framgår av rättsfallet kan tillämpas analogt när det är fråga om avhjälpandekostnader.”⁶

SKK befarar att en fortsatt utveckling av praxis i den riktning vi kan ana tillsammans med veterinärvårdens ökande möjligheter och hundars stora affektionsvärde för sina ägare på sikt helt kommer att omöjliggöra uppfödning av hundar på det sätt som sker idag.

Uppfödarens möjligheter att försäkra sig mot ansvar är idag begränsade till två gånger köpesumman för hunden, förutsatt att hunden är så pass sjuk att den dör och måste avlivas. Kan hunden leva vidare är den maximala ersättningen köpesumman för hunden. Den övre gränsen för uppfödarens ansvar finns säkerligen, men vi kan inte skönja den i dagsläget.

Under dessa förutsättningar ser vi det som en absolut nödvändighet att säljarens ekonomiska ansvar efter en försäljning begränsas. Vi har försökt hitta ett rimligt och lämpligt förslag till lösning som vi överlämnar till lagstiftaren.

⁶ Se Uppsala tingsrätt, T2773-15, s. 11. Parterna nådde förlikning i samband med huvudförhandling i hovrätten i vilken tingsrättens dom fastställdes

